

Johdatus teemanumeroon

Rajat, siirtolaisuus ja epävirallinen muuttoliike

Lena Näre

Yksi Suomen suurimmista matkanjärjestäjistä tarjoaa alle tuhannella eurolla viikon pakettimatkoja turkoosinsinisen Egeanmeren rannoille Lesboksen saarelle. Hintaan kuuluu lennot ja hotelli, jonka voi valita perheystävällisistä tai pariskunnille suunnatuista vaihtoehdoista. Alle 50 kilometrin päässä suomalaisten turistien suosimilta rannoilta sijaitsee Morian leiri, jossa asuu 9 000 turvapaikanhakijaa epäinhimillisissä oloissa (Kingsley 2018). He ovat vaarantaneet henkensä ylittäessään Välimeren ja maksaneet tuhansia, jopa kymmeniä tuhansia, euroja salakuljettajille siitä, että pääsivät turvaan sotaa, väkivaltaa ja toivottomuutta Syyriasta, Afganistanista, Irakista, Sudanista, Eritreasta – lista on pitkä.

Turistien ja turvapaikanhakijoiden rinnakkaiseloon kiteytyy, kuinka liikkuvuuden kontrollista ja viime kädessä syntymäpaikasta ja matkustusasiakirjoista on tullut keskeinen ihmisiä ja heidän tulevaisuuden mahdollisuuksiaan jakava periaate ja eriarvoisuuden lähde. Henk van Houtumia ja Freerk Boedeltjea (2009) seuraten voidaan kysyä: Miten on perusteltavissa, että turisteille rakennetaan lomakylä, kun venepakolaisille rakennetaan säilöönottoleirejä? Millä perusteella yksien liikku-

vuus nähdään laillisena ja myönteisenä, toisten laittomana tai vähintäänkin kontrolloitavana?

Van Houtumin ja Boedeltjean vastaus on, että kyse on eriarvoiseen poliittiseen ja eettiseen erontekoon perustuvasta luokittelusta. Eronteon perusteella turistimassat ovat hyviä Toisia, kun taas epäviralliset siirtolaiset ja turvapaikanhakijat nähdään tuttua ja turvallista elämäntapaa uhkaavina Toisina. Liisa Malkkia (1992) seuraten vastaus on, että pakolaisleirien pystyttäminen perustuu ajatukseen, jonka mukaan kaikilla ihmisillä on oltava kansalaisuus, jonka kautta määrittyy heidän kuulumisensa tiettyyn alueeseen. Tämä asioiden kansallinen järjestys (*national order of things*, Malkki 1992, 25) otetaan annettuna modernin valtiojärjestelmän piirteenä. Passin historiaa koskeva analyysi osoittaa kuitenkin, että nykymuotoinen liikkuvuuden laajamittainen kontrolli on suhteellisen uusi keksintö ja palautuu ensimmäisen maailmansodan alkuun (Torpey 2000).

Rajat ovatkin aina luokittelun ja kategorisoinnin muoto (Green 2012, 576–577). Ilman kansallisen valtion rajoja ja liikkuvuuden kontrollia ei olisi maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia. Tämän

vuoksi tämä teemanumero tarkastelee siirtolaisuutta ja muuttoliikkeitä, erityisesti niin kutsuttua epävirallista muuttoliikettä (*irregular migration*), rajan käsitteen näkökulmasta. Lähtökohta teemanumerossa on rajatutkimuksen näkökulma. Sen mukaan rajat eivät ole kansallisvaltioiden maantieteellisillä ulkorajoilla vaan yhtäläillä valtioiden sisällä, virtuaalisina tai alueesta irrotettuina ja siirrettyinä (Tsianos & Karakayali 2010) ja haajantuvina (Balibar 2002, 76; ks. myös Rigo 2005). Raja ei toisin sanoen tarkoita ainoastaan maantieteellistä, pysyvää linjaa vaan myöskin moninaisia käytäntöjä (Parker & Vaughan-Williams ym. 2009, 586; myös Diatlova & Näre 2018) – rajan tekemistä (*border making*, De Genova 2017). Tämä pitää sisällään niin rajanvetoa (*bordering*), järjestämistä (*ordering*) kuin toiseuttamistakin (*othering*) (Van Houtum 2010).

Rajojen moninaisuudesta, heterogeenisyydestä ja usein fiktiiviseltä vaikuttavasta luonteesta huolimatta rajat ovat todellisia. Erotellessaan esimerkiksi sosiaalisia oikeuksia niillä on tiettyjä funktioita ja seurauksia ihmisten elämälle (Balibar [1993] 2002, ks. myös Balibar 2016). Rajoja ylläpitävät instituutiot, joiden kautta valtiot kontrolloivat ihmisryhmiä ja näiden liikkeitä, mutta myös tietoa, asioita ja työvoimaa (Mezzadra & Neilson 2013).

Lesboksen saarella sijaitseva Morian leiri, samoin kuin Calais'n viidakko¹ tai eurooppalaiset säilönotokeskukset, ovat konkreettisia esimerkkejä eurooppalaisesta rajaregimistä. Niitä ovat myös Euroopan komission ylläpitämä turvapaikanhakijoiden sormenjälkitietokanta Eurodac; DNA- ja iänmääritystestit; EU-maiden lähetykset ja näiden affiliaatit, joissa Schengen-viisumihakemuksia tehdään; perheenyhdistäjältä edellytettävät tulo-

rajat sekä väestörekisteröinnin käytänteet, kuten Marja Alastalo ja Riikka Homanen (2018) kirjoittavat. Rajaregimin käsite painottaa sitä, ettei rajoihin liittyvä kontrolli kohdistu ainoastaan ihmisten liikkeisiin. Se pitää sisällään myös tiedon ja esineiden, kuten esimerkiksi dokumenttien, kontrollia. Rajaregimeissä määritellään pääoman, työvoiman, subjektien, lain ja poliittisen vallan välisiä suhteita (Mezzadra & Neilson 2013, 8).

Olivia Mauryn artikkeli tässä numerossa osoittaa hyvin, kuinka oleskelulupiin liittyvä kontrolli ja rajaregimi kytkeytyvät työvoiman kontrolliin. Hänen tutkimuksensa tarkastelee EU:n ulkopuolisen opiskelijan oleskeluluvalla työskentelevien ulkomaalaisten asemaa Suomessa. Mauryn tutkimus tuo esiin, kuinka opiskelijan oleskeluluvan tilapäisyys ja työskentelyyn liittyvät viikkotuntirajat ajavat EU:n ulkopuolelta tulevat opiskelijat prekaareihin töihin. Oleskeluluvan tuottamat rajat johtavatkin siihen, että Mauryn haastatteleminen opiskelijoiden ensisijaiseksi tavoitteeksi tuleekin oleskelulupa ja sen uusiminen, ei opiskelu. Maury analysoi myös opiskelijoiden kohtaamaa kieliperustaista syrjintää työmarkkinoilla. Mauryn tutkimus osoittaa työmarkkinoiden hierarkioiden kompleksisuuden. Sukupuoleen ja maahanmuuttajuuteen perustuvien hierarkioiden lisäksi (Näre 2013) työmarkkinat segmentoituvat myös sen suhteen, mikä oikeudellinen asema työntekijöillä on (Könönen 2012; Krivonos 2015).

Maury korostaa myös, ettei yhteys oikeudellisen aseman ja työmarkkina-aseman välillä ole yksioikoinen. Kriittinen maahanmuuttotutkimus onkin korostanut siirtolaisten omaa toimijuutta ja strategioita sekä rajoihin liittyvien kamppailuiden merkitystä (ks. esim. Casas-Cortes ym. 2015). Vaikka rajat yhtäältä tuottavat ihmisille statuksia, subjekteja ja identiteettejä (Rigo 2005), ovat rajat myös vastarinnan paikkoja (Khosravi 2007). Oma artikkelini tässä numerossa tuo esiin, etteivät kiristyneen turvapaikkapolitiikan ja rajakontrollin

1 Calais'n viidakoksi (jungle) kutsutaan Iso-Britanniaan pyrkivien siirtolaisten leiriä Calais'n sataman liepeillä. Leiri on hajotettu useamman kerran poliisin toimesta.

kohteena olevat siirtolaiset suinkaan tyydy hiljaisesti hyväksymään kohteluaan vaan mobilisoituvat kamppailemaan oikeuksistaan.

Tarkastelen tässä numerossa turvapaikanhakijoiden ja heitä tukevien aktivistien Oikeus elää protestia Helsingissä keväällä 2017 ja sitä, millaisena valtio näyttäytyy kielteisen turvapaikanhakijoiden silmin. Artikkelin lähtökohtana on Judith Butlerin (2004) osuva väite, jonka mukaan globalisoituneessa ja mediavälitteisessä maailmassa kysymys siitä, keiden kärsimys tunnustetaan ja keiden kuolemaa surraan, on käännettävissä kysymykseksi siitä, ketkä luetaan kuuluviksi ihmisyyden piiriin. Ajatusta voi jatkaa kysymällä myös, keiden kuolema katsotaan sen arvoiseksi, että siihen tulisi puuttua.

Järjestämällä Helsingin keskustassa kuukausia kestäneen protestin turvapaikanhakijat toivat esiin suomalaista turvapaikkajärjestelmää ja siihen liittyvää rajaregimiä koskevan kritiikkinsä. Nostan turvapaikanhakijoiden protestista kolme pääkohtaa, joista ensimmäinen on biopoliittinen ja kohdistuu valtioon, joka marginalisoi ja tekee turvapaikanhakijat sairaisiksi. Toinen esille nostamani kohta liittyy turvapaikkaprosessiin, joka koettiin mielivaltaisena. Kolmas kytkeytyy ulkomaalaislainsäädäntöön, joka tekee ihmisistä laittomia yhden päivän aikana, kun turvapaikanhakija saa hallinto-oikeuden kielteisen päätöksen, sekä tämän laittomuuden konkreettisiin seurauksiin, esimerkiksi kodittomuuteen.

Turvapaikanhakijoiden tilanne tuo hyvin esiin ilmiön, mistä käytämme tässä teemanumerossa termiä epävirallinen siirtolaisuus (*irregular migration*). Viittaamme termillä muuttoliikkeeseen, joka ei ole valtion näkökulmasta virallista, tai oleskeluun maassa ilman valtion myöntämää lupaa. Jukka Könönen tarkastelee artikkelissaan ulkomaalaisten säilöönnottoa näkökulmana epäviralliseen muuttoliikkeeseen. Aineistona ovat po-

liisin ja rajavartiolaitoksen vuonna 2016 tekemät säilöönottopäätökset.

Kansainvälisessä kirjallisuudessa epävirallisella siirtolaisuudella viitataan yleensä 1) luvattomiin rajanylityksiin ja maahantuloon 2) luvalliseen maahantuloon mutta epäviralliseen oleskeluun (esimerkiksi viisumin umpeuduttua tai turvapaikkaprosessin päätyttyä), 3) oikeudellisen aseman menetykseen hallinnollisten muutosten, lainmuutosten tai rikostuomion myötä tai 4) luvattomaan työskentelyyn (esim. esim. Bloch & Chimienti 2011; Cvajner & Sciortino 2010; Düvell 2011; Könönen tässä numerossa). Epävirallisesta maahanmuutosta onkin syytä puhua jatkumona tai Könösen termein liikkuvana kategoriana, sillä se ei välttämättä viittaa dokumenttien tai paperien puutteeseen, kuten yleistynyt termi paperiton antaa ymmärtää, eikä se välttämättä ole pysyvä status. Tarkastelujaksolla suurimmat ryhmät säilöönottokeskuksissa olivat EU-kansalaisia, jotka oli otettu säilöön joko rikostutinnan tai maahan-tulokiellon rikkomisen takia.

Säilöönotto onkin keskeinen mekanismi maahanmuuton kriminalisoinnissa, kun suuri osa käännytyspäätöksistä perustuu pienimuotoisiin omaisuus- ja huumausainerikoksiin tai rikospäilyihin, joista ei ole rikostuomiota. Merkittävä havainto on, että poliisi käyttää ulkomaalaislakia rikollisuuden hallintaan silloin, kun rikoslailliset prosessit johtaisivat pelkästään sakkorangaistukseen. Könösen artikkeli osoittaa ulkomaalaisten hallinnan ja kriminalisaation moninaisuuden: kuka tahansa ulkomaalainen voi päätyä epäviralliseen asemaan ja säilöönnotetuksi. Säilöönotto voi seurata oleskeluluvan päättymistä, mutta toisin kuin vankilatuomion, ei säilöönoton pituus ei ole ennalta tiedossa. Säilöönotto voi seurata siitä, kun ulkomaalainen tekee rikoksen. Pitkään Suomessa asuneille ulkomaalaisille säilöönotto ja karkotus voikin tarkoittaa kaksois- tai jopa kolmoisran-gaistusta: rikoksen sovittamisen lisäksi vapauden

riisto saattaa jatkua säilössä, minkä jälkeen tulee käännytetyksi.

Muuttoliikkeiden hallinta ei tapahdu ainoastaan valtion tasolla vaan myös paikallis- ja erityisesti kaupunkitasolla. Miika Tervosen ja Anca Enachen artikkeli tarkastelee romanisiirtolaisiin kohdistuvaa kontrollointia Helsingissä siirtolaisten ja katutason byrokraattien näkökulmasta. Romanisiirtolaisten liikkuvuuteen, joka politiikkojen puheessa esitetään ”vapaana”, liittyy monenlaisia ulossulkemisen muotoja. Näitä Tervosen ja Enachen tarkastelevat arjen rajallistamisen (*everyday bordering*) käsitteen avulla. Käsitteen avulla heidän on mahdollista analysoida, kuinka rajat ja niiden valvonta hajautuvat osaksi arkipäivää ja sen sosiaalisia suhteita.

Tervosen ja Enachen tutkimus osoittaa, että koska romanisiirtolaisiin liittyvä valtiotasoinen politiikka on vähäistä, on politiikan tekeminen siirtynyt paikallistasolle ja hajaantunut monien toimijoiden tehtäväksi. Heidän mukaansa ei-toivottuihin mutta laillisesti Helsingissä oleviin romanisiirtolaisiin kohdistuva hallinta on epäsuoraa rajallistamista, jossa katutason byrokraatit sekä kaupunkitilaa valvovat poliisit ja yksityiset toimijat, kuten vartijat, omaksuvat rajavalvojan roolia. Toisaalta puuttuvia sosiaali- ja terveystalvotuja paikkaavat puolijulkiset ja yksityiset toimijat. Tervosen ja Enachen artikkeli osoittaa, että laillisen oleskeluluvan omaavat EU-kansalaiset voivat olla samankaltaisessa epävirallisessa asemassa kuin maahanmuuttajat, joilla ei ole virallista oleskelulupaa.

Teemanumeron artikkelit osoittavat, että epävirallinen siirtolaisuus ja ”paperittomuus” on aina valtion tuottamaa, ei siirtolaisten ominaisuus (myös De Genova 2002). Epävirallistaminen kytkeytyy ulkomaalaisiin kohdistettuun rajakontrolliin, jonka paikat vaihtelevat työmarkkinoista ja oleskeluluvista, arjen ja paikallistasosta valtiotasoon,

jolla päätöksiä oleskeluluvista ja säilöönnotosta tehdään. Muuttoliikkeisiin kohdistuvat rajaregimit ovat myös tiettyyn historialliseen aikaan ja paikkaan sidottuja.

Muuttoliikkeiden historiallisuuteen saa erinomaisten näkökulman vieraillemalla New Yorkin Ellis Islandin siirtolaismuseossa. 1920-luvun lehtileikkeet tuovat mieleen Jean-Baptiste Alphonse Karrin kuuluisan sanonnan ”mitä enemmän asiat muuttuvat, sitä enemmän ne pysyvät samoina”:

Pilakuvassa Yhdysvaltojen kartan päällä on tulella valupata (*melting pot*), jonne kaadetaan jättimäisestä ruukusta virtaavaa nestettä, jossa lukee ”maahanmuuttajien virta” ja joka tulvii yli padan reunojen kartan päälle. Ylitse vuotavan virran päällä lukee assimiloitumaton ulkomaalainen (*unassimilated alien*). Taustalla Yhdysvaltain henkilöitymä, Setä Samuli (*Uncle Sam*), lukee selkää pataan päin käännettynä lehteä autuaan tietämättömänä, mitä hänen takanaan tapahtuu. Maahanmuuttajien lähteenä olevan ruukun kyljessä on teksti Euroopan ja Aasian kuhisevat miljoonat (*Europe's and Asian's teeming millions*). (Los Angeles Times 1920)

Pilapiirroksen voisi hyvin kuvitella sata vuotta myöhemmin tehdyksi – ainoastaan sen kohde on eri. 1920-luvulla Yhdysvalloissa ajettiin läpi ensimmäiset maahanmuuttoa laajasti rajoittaneet kiintiölait, joiden tarkoituksena oli erityisesti rajoittaa ajan rotuideologian mukaisesti siirtolaisuutta Etelä- ja Itä-Euroopasta sekä Aasiasta (King 2000, 1–3). Maahanmuuttovastainen nativistinen liikehdintä ja Know Nothing puolue syntyivät vastustamaan erityisesti kolmen miljoonan katolisen irlantilaisen muuttoa Yhdysvaltoihin. Irlantilaisia, samoin kuin italialaisia, juutalaisia – eikä alun perin suomalaisiakaan – pidetty tuolloin valkoiseen ”rotuun” kuuluvina (King 2000). Rodun kategoria liittyi tuolloin eugeniikkaan pikemmin kuin ihonväriin (Foner 2005), ja kesti vuosikymmeniä kun-

nes eurooppalaisista siirtolaisista ”tuli valkoisia” (Ignatiev 1996).

Historiallinen anekdootti osoittaa, kuinka rajoihin liittyvät luokittelut ja toiseuttamisen muodot ovat aina tietyn ajan ja paikan valtasuhteiden määrittämiä ja historiallisessa ajassa muovautuvia. Sosiologin tehtävänä onkin analysoida, millä ryhmillä on vapaus määrittellä itsensä ja mitkä ryhmät ovat riippuvaisia muiden määrittelyistä. Mitkä ryhmät liikkuvat tietyistä positioista ja tilanteista toisiin, miten ja miksi? Entä miten ryhmien rajat muodostuvat uudelleen muuttoliikkeiden myötä? (Cornell & Hartmann 2004.) Sosiologinen analyysi rajoista kiinnittää huomiota siihen, kuinka muuttoliikkeet kytkeytyvät intersektionaaliin eli toisiaan rakenteistaviin, sukupuolittuneisiin, luokittuneisiin ja rodullistaviin kategorioihin, joiden taustalla ovat globaalit ja koloniaalit suhteet.

Kaiken kaikkiaan rajojen tutkimus ja kriittinen siirtolaisuustutkimus ovat vaihtoehtoja valtavirran maahanmuuttotutkimukselle, jota luonnehtii (ainakin) kolme menetelmällistä sokeaa pistettä. Ensimmäistä sokeaa pistettä voi kutsua metodologiseksi hallinnallisuudeksi (Näre 2016), jossa hallinnon kategoriat otetaan kritiikittömästi tutkimusta ja tutkimuskenttää jäsentäväksi näkökulmaksi (Könönen 2015). Näin on mahdollista esimerkiksi ajatella työperäisen maahanmuuton olevan perheenyhdistämisestä tai turvapaikanhausta erillinen ilmiö. Maahanmuuttotutkimuksen eri osa-alueet, kuten esimerkiksi työperäistä maahanmuuttoa, perheenyhdistämistä ja humanitääristä maahanmuuttoa koskevat tutkimusalueet, ovat tällä tavoin muotoutuneet vastaamaan oleskelulupakategorioita. Metodologista hallinnallisuutta kuvastaa myös tutkimus, jossa maahanmuuttajien integraatiota ja kotoutumista tutkitaan ottamalla politiikkadokumenttien tai lainsäädännön määritelmä kotoutumisesta kritiikittömästi tutkimuksen näkökulmaksi. Tällaisen lähestymistavan sokea piste on jättää huomioi-

matta oleskeluluvan pituuden merkitys kotoutumiselle, mikä myös sisältyy nykyiseen kotoutumislakiin (Finlex 2018).

Toista sokeaa pistettä voi kutsua etniseksi katseeksi. Etninen katse kuvaa tapaa tutkia maahanmuuttoa määrättyjen etnisten tai kansallisten ryhmien kokemusten näkökulmasta siten, että keskiössä ovat ryhmien ”maahanmuuttokulttuurit” tai muut kulttuuriset ominaisuudet (vrt. Glick Shiller, Caglar & Guldbrandsen 2006). Väheksymättä lainkaan tutkimusasetelmia, joissa tutkitaan tiettyjä ryhmiä, etninen katse viittaa essentialisoivaan näkemykseen selvärajaisista ja kulttuurisesti yhteneväisistä ryhmistä. Tätä voi tutkimuksessa purkaa vertailevilla tutkimusasetelmilla, tutkimalla ryhmien rakentamista rajanvetojen kautta tai intersektionaalisella näkökulmalla, jossa lähtökohtana ovat moninaiset erot.

Maahanmuuttotutkimuksen kolmas sokea piste on metodologinen nationalismi (Beck 2000; Chernilo 2006; Wimmer & Glick Shiller 2002; Näre & Holley 2015), jossa kansallisvaltio otetaan automaattisesti tutkimusasetelman kehikseksi. Tästä on pyritty eroon luomalla tutkimusasetelmia, jotka huomioivat siirtolaisten subjektiiviset kokemukset sekä ylirajaisien suhteiden ja käytäntöjen merkityksen. Metodologisesta nationalismista voi myös irtautua ottamalla keskiöön paikallistason ja tutkimalla esimerkiksi maahanmuuttoa kaupunkien ja kaupunginosien tasolla.

Tämän teemanumeron tarkoituksena on purkaa näitä tutkimuksen sokeita pisteitä keskittymällä maahanmuuton sijasta siirtolaisuuteen ja rajoihin. Metodologista hallinnallisuutta voi purkaa rajatutkimuksen näkökulman avulla. Se osoittaa, kuinka maahanmuuton hallinta tuottaa rajoja valtioiden ja kaupunkien sisään ja ihmisten välille. Rajoihin liittyy kamppailuja, ja ne ovat muuttuvia, hajaantuneita, ajassa ja paikassa eri tavoin materialisoituvia. Rajatutkimuksen näkökulma auttaa

myös ylittämään essentialistiset, primordiaaliset, jo-olemassa-olevat etniset ryhmät ja pohtimaan, kuinka etnisiä ryhmiä ja kategorioita tuotetaan maahanmuuton hallinnassa. Metodologista nationalismia taas on mahdollista purkaa analysoimalla muuttoliikettä näkökulmasta, jossa siirtolaisten subjektiivinen tieto yhdistyy objektiivisiin rakenteisiin.

Tämä teemanumero ei pysty valaisemaan täydellisesti kaikkia maahanmuuton sokeita pisteitä, ja numerossa saattaa olla uusia sokeita pisteitä, joita emme määritelmällisesti itse kirjoittajina näe. Toivomme kirjoittajien kanssa, että artikkelit yhdessä inspiroivat ja antavat eväitä kriittiselle, sosiologiselle siirtolaistutkimukselle.

Kirjallisuus

- ALASTALO, MARJA & HOMANEN, RIIKKA 2018. Yksilöfaktaa ja väestötietoa. Väestökirjanpito ulkomaalaisten hallinnan ja tietämisen teknologiana. *Sosiologia*: 55:2, 147-166.
- BALIBAR, ÉTIENNE. [1993] 2002. "What is a border?" Teoksessa *Politics and the other scene*, toim. Étienne Balibar. New York: Verso, 75-86.
- BALIBAR, ÉTIENNE. 2004. *We, the People of Europe? Reflections on Transnational Citizenship*. Princeton: Princeton UP.
- BALIBAR, ÉTIENNE. 2016. *Citizen Subject. Foundations for Philosophical Anthropology*. New York: Fordham UP.
- BECK, ULRICH. 2000. *What Is Globalization?* Cambridge & Malden, MA: Polity Press.
- BLOCH, ALICE & MILENA CHIMIANTI. 2011. Irregular Migration in a Globalizing World, *Ethnic and Racial Studies*, 34:8, 1271-1285.
- CASAS-CORTES, MARIBEL, SEBASTIAN COBARRUBIAS, NICHOLAS DE GENOVA, GLENDA GARELLI, GIORGIO GRAPPI, CHARLES HELLER, SABINE HESS, BERND KASPAREK, SANDRO MEZZADRA, BRETT NEILSON, IRENE PEANO, LORENZO PEZZANI, JOHN PICKLES, FEDERICO RAHOLA, LISA RIEDNER, STEPHAN SCHEEL & MARTINA TAZZIOLI. 2015. "New Keywords: Migration and Borders." *Cultural Studies*, 29:1, 55-87.
- CHERNILO, DAVID. 2006. "Social Theory's Methodological Nationalism: Myth and Reality." *European Journal of Social Theory* 9:1, 5-22.
- CORNELL, STEPHEN & DOUGLAS HARTMANN. 2004. "Conceptual Confusions and Divides: race, Ethnicity and the Study of Immigration" Teoksessa *Not Just Black and White. Historical and Contemporary Perspectives on Immigration, Race, and Ethnicity in the United States*, toim. N. Foner & G. Fredrickson. New York: Russell Sage Foundation. 23-41.
- CVAJNER, MARTINA & GIUSEPPE SCIORTINO. 2010. "Theorizing irregular migration: the control of spatial mobility in differentiated societies." *European Journal of Social Theory*, 13:3, 389-404.
- DE GENOVA, NICHOLAS. 2002. "Migrant 'illegality' and deportability in everyday life." *Annual Review of Anthropology*, 31, 419-447.
- DE GENOVA, NICHOLAS. 2017. Citizenship's shadow. Obscene inclusion, abject belonging, or the regularities of migrant 'irregularity'. Teoksessa *Within and Beyond Citizenship*, toim. R. G. G. Gonzales & N. Sigona. Lontoo: Routledge, ss. 18-35.
- DIATLOVA, ANASTASIA & LENA NÄRE. 2018. Living the Perpetual Border: Bordering Practices in the lives of Russian-speaking women engaged in commercial sex, *Nordic Journal of Migration Research*, 8:3, 151-158.
- DÜVELL, FRANK. 2011. Paths into irregularity: The legal and political construction of irregular migration. *European Journal of Migration and Law* 13:3, 275-295.
- FINLEX 2018. Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>.
- FONER, NANCY. 2005. *In a New Land. A Comparative View of Immigration*. New York: New York University Press.
- GLICK SCHILLER, NINA, AYSE CAGLAR & THADDEUS C. GULDBRANDSEN. 2006. Beyond the ethnic lens: Locality, globality, and born-again incorporation. *American ethnologist. Journal of the American ethnological society* 33:4, 612-633.
- GREEN, SARAH. 2012. "A Sense of Border." Teoksessa *A Companion to Border Studies*, toim. Thomas M. Wilson, & Hastings Donnan. Hoboken, NJ: Wiley Blackwell. 573-592.
- IGNATIEV, NOEL. 1996. *How the Irish became white?* New York: Routledge.
- KHOSRAVI, SHAHRAM. 2007. "The 'illegal' traveler: an auto-ethnography of borders." *Social Anthropology* 15:3, 321-334.
- KING, DESMOND. 2000. *Making Americans: Immigration, Race, and the Origins of the Diverse Democracy*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- KINGSLEY, PATRICK. 2018. "Better to drown": A Greek Refugee Camp's Epidemic of Misery." *The New York Times*. 2.10. 2018.
- KRIVONOS, DARIA. 2015. "(Im)mobile lives. Young Russian Women's Narratives of Work and Citizenship Insecurities in Finland." *Sosiologia* 53:4, 350-362.
- KÖNÖNEN, JUUKA. 2012. "Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat Metropolissa. Ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla." *Sosiologia* 49:3, 190-205.

- KÖNÖNEN, JUUKA. 2015. *Tilapäinen elämän joustava työ. Rajat maahanmuuton ja työvoiman prekarisaation mekanismina*. Yhteiskuntatieteiden laitos, n. 93. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- MALKKI, LIISA 1992. "National geographic: the rooting of peoples and the territorialisation of national identity among scholars and refugees." *Cultural Anthropology* 7:1, 24–44.
- MEZZADRA, SANDRO & BRETT NEILSON. 2013. *Border as Method, Or, The Multiplication of Labour*. Durham & London: Duke University Press.
- NÄRE, LENA. 2013. "Ideal workers and suspects: Employers' Politics of recognitions and the Migration Division of Care Labour in Finland." *Nordic Journal of Migration Research* 3:2, 72–81.
- NÄRE, LENA. 2016. Työperäisen maahanmuuton illuusio ja työn uudet hierarkiat. Teoksessa *Maassamuutto ja siirtolaisuus kehityksen moottoreina? : Näkökulmia Suomen alueelliseen ja väestölliseen tulevaisuuteen*, toim. E. Heikkilä & T. Martikainen, Turku: Siirtolaisuusinstituutti,.
- NÄRE, LENA & PETER HOLLEY, (2015) Rethinking Methodological Nationalism in Migration Research - Towards Participant Learning in Ethnography. Teoksessa *Dilemmas of Researching Marginalised Groups*, toim. R. Deuchar & K. Bhopal. Lontoo: Routledge, 239–251.
- PARKER, NOEL & NICK VAUGHAN-WILLIAMS YM. 2009, "Lines in the Sand? Towards an Agenda for Critical Border Studies." *Geopolitics* 14:3, 582–587.
- RIGO, ENRICA. 2005. "Citizenship at Europe's Borders: Some Reflections on the Postcolonial Condition of Europe in the Context of EU Enlargement." *Citizenship Studies*, 9:1, 3–22.
- TORPEY, JOHN. 2000. *The Invention of the Passport. Surveillance, Citizenship, and the State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TSIANOS, V. & S. KARAKAYALI. 2010. "Transnational migration and the emergence of the European border regime: an ethnographic analysis." *European Journal of Social Theory* 13:3, 373–387.
- VAN HOUTUM, HENK & FREERK BOEDELTE. 2009. "Europe's Shame: Death at the Borders of the EU." *Antipode* 41:2, 226–230.
- WIMMER, A. & N. GLICK SCHILLER. 2002. "Methodological Nationalism and Beyond: Nation-state Building, Migration and the Social Sciences." *Global Networks: A Journal of Transnational Affairs* 2:4, 301–334.